

Чортів свояк

Божена Нємцова

Жив собі колись на світі парубок, і звали його Петр. Він збирався вже одружуватись, коли раптом померла його мати.

Люди кажуть, що коли Бог захоче пошити в дурні старого чоловіка, він відбирає в нього дружину. Мудрість цього прислів'я підтвердив Петрів батько. Старий зовсім з розуму звихнувся: після смерті дружини він невдовзі оженився із молодого дівчиною. А та влаштувала йому таке "солодке" життя, що він не витримав і через рік оддав Богові душу.

Коли батько привів у дім мачуху, спокійному життю Петра настав край, але на службу йти йому не хотілося: він сподівався, що батько, мабуть, хоч щось та залишить йому, якщо він вірно служитиме старому до самої смерті.

Але сердега помилився! Мачуха зуміла як слід обхитрувати батька, і, коли той раптом закрити очі, виявилось, що Петрові не дісталось нічого, крім якогось старого лахміття. Навіть те, що залишилось після покійної матері, мачуха присвоїла собі. Довідавшись про це, Петр страшенно розлютився і ладен був убити її. Але потім передумав. Він поліз на горище, зібрав свою одежину, склав у скриню і, схрестивши на грудях руки, мовив сам до себе: "Взяти свій скарб чи не взяти? Ні, не візьму. Якщо вже ця лиха жінка так мене обібрала, то нехай забирає й моє ганчір'я. Але одної речі я їй усе-таки не віддам".

Він відчинив скриню й дістав звідти срібний перстень із гранатом. "Цей перстень дала мені покійна мати і сказала, щоб я подарував його своїй дівчині. Ох, милі мої матусю, якби ви встали з могили, то дивом би здивувалися, побачивши, що тепер коїться в нашому домі".

Петр сховав перстень у кишеню й подався через сад до своєї тітки, материної сестри. Та радо прийняла його.

В той самий час, коли Петр покидав батьківське обійстя, мачухи не було вдома. Повернулася вона, а наймицьки їй і кажуть, що Петр попрощався й пішов невідомо куди. Метнулася мачуха на горище і обнишпорила там кожен закуток. Бачить, усе на місці: Петр покинув навіть батькову одежу, тільки перстень із скрині зник, на який вона сама зазіхала.

Якусь мить мачуха постояла, вся аж тіпаючись із злості, але потім заспокоїлася, все позамикала, причепурилася і побігла в замок до пана управителя. Петр давно вже був для неї, мов сіль в оці, але вона ніяк не могла під нього підкопатися; тепер вона вирішила поскаржитись, що він обікрав її. Перед тим як вийти заміж, вона служила в пана управителя, отож добре знала, як до нього можна підступитися. Спершу вона пішла до пані й перекинулася з нею кількома словами, а та потім поговорила з чоловіком, і, коли хитра жінка зайшла до нього в канцелярію, він жартівливо ляснув її по круглеському плечі й лагідно запитав:

— Ну, Доротко, як ся маєте?

— Та все було б добре, ласкавий пане, якби не вкорочував мені віку цей непутящий Петр,— зацокотіла вдова.

Пан управитель, як і годиться, вислухав її, нюхнув табаки з табакерки, поплескав її по другому плечі й відповів:

— Не турбуйтеся, Доротко, ми йому клепку вставимо, а якщо не вдасться, то в нас є й інші засоби, щоб приборкати його.

Доротка подякувала й, задоволена, повернулася додому. Це було пополудні, а ввечері по Петра прийшов жандарм. Сердешний Петр стояв, неначе громом прибитий. Тітка сплеснула руками, коли жандарм звелів її небожеві негайно йти з ним до замку, а якщо не піде добровільно, то він закує його в кайдани.

— Нещасний! — вигукнула стара.— Що ти накоїв? За що така ганьба на мою голову?

— Господь з вами, тітко! Про яку ганьбу ви кажете? Я в своєму житті нікому навіть води не скаламутив.

— Без причини пани не послали б по тебе жандарма з кайданами.

— Та хто їх знає, що це їм у голову збрело,— сказав Петр.

Він надів тхорячу шапку, накинув куртку з домотканого сукна й, попрощавшись з тіткою, вийшов із хати.

Петр ішов слідом за жандармом, звівши голову, і нічого не бачив довкола себе. Сором, злість, жаль — усе змішалось в його душі, і якби він не соромився власних сліз, то заплакав би так голосно, що аж луна покотилася б поміж горами.

Коли жандарм привів його до замку, пан управитель не став ні в чому розбиратися, бо в нього у цей час були гості, й наказав посадити парубка до холодної. Тільки-но за жандармом зачинилися двері, Петр упав на солому й гірко заплакав. Довго не міг він зімкнути очей, а коли нарешті заснув, то його весь час мучили якісь лихі видіння, ввижалася люта мачуха.

Рано-вранці Петра повели до пана управителя і там сказали про мачушину скаргу, буцім він украв у неї перстень.

— Це підла брехня, ласкавий пане! — вигукнув Петр, вислухавши наклепницьке звинувачення.— Перстень — мій! Я дістав його у спадок від покійної матері. Мачуха забрала все, що мені належало після батькової смерті, а тепер ще наважується говорити, що я обікрав її! Щоб за цю брехню у неї язик усох!

— Таку пісеньку кожен може співати,— сердито відповів пан управитель.— Кажі, де перстень, і не мороч мені голови, а то звелю всипати тобі десять гарячих.

— Ласкавий пане, я нікому не радив би до мене торкатись! Руки в мене міцні, і я легко будь-кому можу переламати кістки.

— Ти ще смієш зі мною сперечатися? Взяти його!

Двоє жандармів хотіли схопити Петра, але він з такою силою відкинув їх од себе, що вони відлетіли аж до дверей і трохи не збили з ніг самого пана управителя. Той забігав по кімнаті, а стражники отетеріло застигли біля порога. Петр, стиснувши

кулаки, то ставав білий як полотно, то червонів. Раптом управитель скривив у хитрій усмішці свої пампушкуваті губи, наказав вивести Петра, а сам сів до столика й почав щось писати.

Вранці, коли мачуха прийшла спитати, чим усе скінчилося, пан управитель сказав, що звелів віддати Петра в солдати.

А тим часом зв'язаного Петра вже везли на возі до міста. Він лежав зовсім без пам'яті, й тільки коли його привезли на місце і здали в казарму, парубок зрозумів, що з ним, бідолашним, зробили. Все життя він ненавидів військову службу, а тепер сам мав стати солдатом. Можна тільки уявити собі, як неохоче скидав він свою куртку з домотканого сукна і надягав мундир! А як у нього бунтувало все усередині, коли фельдфебель почав його муштрувати! Бідолаха аж зубами скреготів. Він міцно стискав зі злості зброю, й фельдфебелеві довелося б погано, якби він вчасно не схаменувся.

Одного разу Петр одержав на кілька годин звільнення й пішов у поле прогулятися. Давно вже не почував він себе таким щасливим, як у ті хвилини. Знявши ненависний мундир, він перекинув його через плече й весело закрокував путівцем, ніби поспішав на якесь свято. Раптом дивиться — обіч дороги поволі рухаються шестеро косарів, і повне колосся покірно хилить свої золоті голівки під їхніми гострими косами. По другий бік дороги стояв запряжений волами віз, і наймит у капелюсі, за стрічкою якого червонів букетик польових квітів, накладав на воза снопи, а хлопці й дівчата в'язали й подавали йому. З обличчя в них котився піт, руки були подряпані до крові й розпухли від спеки, але ніхто на це не зважав — усі весело співали й жартували.

— Доброго вам здоров'я! — привітався Петр.

— Дякуємо! Ходіть допоможете нам! — хором закричали дівчата.

Петр кинув куртку на землю й спритно узявся до роботи, співаючи та піддражняючи дівчат. Ті спершу соромилися його, але незабаром почали поводитися з ним так, немовби він був з їхнього села. Коли віз був уже повний, снопи зверху притиснули рублем, одна з дівчат вилізла нагору й повісила спереду вінок із колосся, волошок, кукілю та дикого маку, парубок гейкнув на волів, дівчата й хлопці узяли на плечі граблі й вила, Петр свою куртку і, співаючи, всі рушили слідом за возом. Дома наймити розповіли господині, як їм допомагав солдат, і покоївка за хвилину принесла йому горщик сметани та окраєць хліба. Петр смачно попоїв, попрощався і пішов, однак не до міста, а в бік лісу.

Сонце вже давно сіло, а він усе йшов і йшов, аж поки попівночі дістався до пагорба, звідки видно було його рідне село. Петр зрадів, що зможе нарешті відпочити, бо за всю дорогу ні разу не зупинився, все ще боячись, що за ним женеться фельдфебель. У селі вже всі спали, тільки валування собак порушувало тишу та співали півні. Біля тітчиного двору Петр перестрибнув через тин у сад і почав тихо підкрадатися до дверей. Пес загарчав на нього, але Петр сказав: "Лежи, Чорний, лежи!" — і пес спокійно ліг, упізнавши голос колишнього друга, який часто ділився з ним у полі своїм обідом.

— Тітко, відчиніть! — тихо прошепотів Петр і постукав у віконце.

— Свят-свят,— промимрила тітка.— Хто там?

— Та не бійтеся, відчиняйте! Це я, ваш Петр.

— Тобі що, дали відпустку? — запитала стара, відсунувши засув.

Але Петр не відповів і прослизнув до світлиці. Тітка пішла за ним, узяла з грубки кресало й, викресавши вогонь, запалила скіпку. Дивиться, а Петр без мундира й без шапки, ходить по кімнаті й чогось наче боїться.

— Щось ти мені не подобаєшся, парубче. Що сталося?

— Я втік з військової служби, бо з мене там дуже знущалися. Повірте, якби я був залишився там ще трохи, то мене повісили б. Дайте мені швиденько мою одержу, я переодягнуся й піду далі. А цей мундир заховайте так, щоб його ніхто у вас не знайшов, якби мене все ж таки прийшли сюди шукати, хоч цього, гадаю, не станеться, бо я кинув шапку в річку, хай думають, що я втопився.

— Ну й радості я діждалася від тебе на старість! — скрушно зітхнула тітка і спершу пішла до комори, де стояла скриня, а потім розпалила вогонь і зварила небожеві хлібною юшки. Петр хутенько переодягся в селянську одержу, сів до столу і, сьорбаючи юшку, почав розповідати старій про свої злигодні. Попоївши, він надів на голову капелюх, поклав у кишеню окраець хліба й, попрощавшись із заплаканою тіткою, яка дала йому на дорогу ще й дві крони, пішов так само нищечком, як і прийшов. У дворі Петр погладив Чорного, перестрибнув через тин, боязко озирнувся на рідну хату, де спала злюща мачуха, й подався в світ шукати щастя.

Поки не відійшов якомога далі від дому, ні про яку роботу ніде не питав. Нарешті зупинився в одному селі й завернув до багатого двору. Дивиться, а на призьбі стоїть чоловік, тримає в руці окраець хліба, помащений паштетом, і полуднає.

— Доброго здоров'я, господарю! — привітався Петр.

— Здоров був! — відповів той, напихаючи рота. — Що тобі?

— Вам наймит, бува, не потрібен? Я вертаюся з військової служби й шукаю роботи.

— Ти? З військової служби? Такий молодий? Видно, немало залив їм сала за шкуру, якщо вони тебе так швидко списали! Мабуть, любиш, щоб уранці на полиці лежав хліб, на столі карти, а за столом щоб сиділа дівчина, га? Я за тебе працював би, як наймит, а ти почувався б господарем, так? Іди собі з Богом, немає в мене для тебе роботи.

Петр почав виправдуватись, але селянин послав його до дідька й пішов у хату. Соромно стало Петрові, що його прогнали, але що він міг удіяти?

В іншому селі парубок вирішив піти просто до управителя і про військову службу навіть не згадувати, щоб не повторилася та сама історія. Підійшов він до воріт, узявся за клямку, важка хвіртка відчинилася, і на весь будинок пролунав гучний дзвінок. З кухні вибігла економка, а за нею три кішки.

— Що тобі? — питає економка.

— Я хотів запитати в пана управителя, чи не потрібен, бува, йому робітник. Батько мій помер, нічого не лишив мені, і я змушений тепер іти наймитувати.

— Зараз запитаю, — відповіла економка й пішла до кімнати, де пан управитель з двома гостями грав у карти. — Там прийшов якийсь сільський парубок і питає роботи. З виду наче порядний хлопець. За тиждень від нас іде наш наймит, от я й подумала:

може, ви б поговорили з ним?

— Дай мені спокій! Хай він забирається до дідька! — відповів пан управитель і кинув карти.— Я здаюсь!

Петр почув цю відповідь управителя, стоячи посеред двору, отож не став чекати, поки вернеться економка, й сердито грюкнув за собою хвірткою.

"Я вже бачу, що в селі роботи мені не знайти. Піду краще до міста",— вирішив він."

Але і в місті не пощастило: найбагатший купець послав його теж до дідька, ще й сільським бовдуром обізвав.

"Усі посилають мене до дідька. Коли б я тільки знав дорогу, то подався б прямо туди й, можливо, дістав би в нього кращу роботу, ніж у цих лихих людей",— зітхнувши, подумав Петр у лісі на галявині, де ліг відпочити після стомливої дороги. Гроші, які йому дала тітка, вже скінчилися, і він почав шкодувати, що втік із військової служби. Але вороття назад не було.

Раптом Петр підвів голову й побачив, що мимо нього йде гарно вбраний чоловік.

— Доброго вам здоров'я! — привітався Петр і скинув з голови капелюха.

Але подорожній не відповів і пішов далі. Та за хвилину він обернувся й запитав Петра, що з ним сталося, чому він такий сумний і похмурий.

— Та як ти будеш веселий,— відповів Петр, поволі підводячись,— коли на світі з кожним днем жити стає важче й важче! Я вже в трьох місцях просив роботи, і скрізь мене посилали до чорта. Тепер я вже й сам пішов би до нього, якби знав дорогу.

— А ти б, парубче, його не злякався? — запитав чоловік.

— Я не злякався б тепер самого пекла,— байдуже відповів Петр.

— Тоді подивись на мене: я той, кого ти шукаєш,— сказав чоловік і перекинувся в чорта.

Але Петр навіть не здригнувся, стоїть і спокійно його розглядає. Тоді чорт запропонував йому піти до нього на службу, обіцяючи, що багато працювати Петрові в нього не доведеться, що житиметься йому добре, якщо він буде слухняним, а за сім років він його відпустить і щедро винагородить.

Петр подав чортові руку, той обхопив його, здійнявся з ним у повітря, і не встиг Петр навіть отямитись, як вони були вже в пеклі. Там чорт видав йому шкіряну одягу й повів до великої зали, де стояли три казани, під якими горів вогонь. І сказав Петрові:

— Тут ти працюватимеш. Твій обов'язок — усі сім років підкладати під ці казани дрова. Під перший казан ти маєш підкидати чотири поліна в день, під другий — вісім, під третій — дванадцять. Тільки гляди, пильнуй як слід, щоб не погас вогонь, і ніколи не заглядай у казани, інакше я вижену тебе й нічого не заплачу. А як будеш у всьому мене слухатися, то потім не пошкодуєш.

Якби це було не пекло, то Петр міг би сказати, що йому живеться, ніби в раю. Їсти й пити він мав досхочу, а робота не бий лежачого: коли хотів — гуляв у саду, а коли не хотів — підсідав до чортячого кодла, і чорти розповідали йому такі речі, що можна було луснути зі сміху. Працював Петр сумлінно: під казанами завжди горів вогонь, а зазирнути під кришку йому ніколи й на думку не спадало.

Якось йому причулося, ніби в казані щось буркотить, і він побіг сказати про це чортам, але ті відповіли, що це не його діло, і Петр знову повернувся до казана.

"Про мене, хай там усе хоч на шкварки вишквариться, я туди не заглядатиму".

Служить Петр, служить, аж одного разу йому подумалося, що відтоді, як чорт узяв його до себе на роботу, минуло вже хтозна-скільки часу; вибравши слухну хвилину, він питає чорта, чи довго ще йому служити.

— Завтра сповниться рівно сім років, як ти у мене служиш,— відповів той.

Петр невимовно зрадів, бо останнім часом його вже почала брати нудьга за білим світом.

Другого дня прийшов чорт до нього саме тоді, коли він підкидав у вогонь поліна, й каже:

— Сьогодні, Петре, ти служиш у мене останній день. Щоб тобі не морочитися з великою купою грошей, візьми ось цей мішечок. Щоразу, коли ти його розкриєш і скажеш: "Сип, мішечку",— він насипле тобі стільки дукатів, скільки сам захочеш. Ну, щастя тобі, Петре. Я думав, що ти в нас іще залишишся, бо на світі тобі розкошів не буде. Люди тебе боятимуться, бо ти вже сім років не вмивався, сім років не стриг ні волосся, ні нігтів.

— Ай справді! Я навіть не подумав про це. Але не біда — вода й ножиці все виправлять. У вас мені лишатися все ж таки не хочеться.

— Хоч би скільки ти мився та шкрібся, все одно не відмиєшся. Краще я дам тобі добру пораду: залишайся поки як є і вертайся на землю, а коли треба буде, я тобі допоможу. Якщо ж люди питатимуть тебе, хто ти такий, скажи: "Чортів свояк",— і ти не збрешеш.

— Гаразд. Але тепер я хотів би запитати в тебе про одну річ. Я ретельно працював на тебе, то хоч тепер скажи мені, що вариться в цих казанах?

— Що ж, подивися сам,— відповів чорт і підняв першу кришку.

Глянув Петр і побачив у казані свою мачуху.

— Щастя твоє, що я цього не бачив раніше, а то замість чотирьох полін підкладав би вісім! — сердито вигукнув Петр і сплюнув.

У другому варився пан управитель, у третьому — фельдфебель.

— Бачиш,— мовив чорт і підкинув у вогонь дровець,— у цих казанах варяться злі душі.

Петр попрощався з усіма чортами, господар посадив його собі на спину і знову відніс до лісочка, де вони зустрілися сім років тому. Зіскочив Петр на землю, обтрусив із себе все, що міг, заховав мішечок у кишеню й попростував до найближчого села. Та тільки-но він підійшов до першої хати, як діти кинулися врозтіч і закричали не своїм голосом, немовби їх хто різав: "Тату, мамо, чорт, чорт!"

Люди повибігали з хат, але, забачивши Петра, знову поховалися, хрестячись і зачиняючи двері на замок. Петр звернув до шинку; шинкар і шинкарка саме стояли на порозі, коли він відчинив ворота.

— Ой людоньки, рятуйте свої душі, чорт іде! — закричали вони в один голос і хотіли

тікати, але від страху налетіли одне на одне й обоє гепнулися на землю; коли знову підвелися, то побачили, що Петр стоїть над ними й посміхається.

— Дайте мені пива! — наказав він і пішов до шинку.

Але шинкар побоявся йти слідом за ним; трохи отямившись, він побіг до стайні, де пастух в'язав у в'язанки сіно, й тицьнув йому в руки дзбан.

— Віднеси, Їржику, цей дзбан із пивом до світлиці. Там сидить чорний зарослий чоловік, але ти його не бійся.

Взяв Їржик дзбан і пішов до шинку. Та, коли відчинив двері й побачив Петра, дзбан випав йому з рук, і він так грюкнув за собою дверима, аж шибки у вікнах забряжчали.

— От дурень! — розсердився хазяїн на Їржика.— Зараз же вернися, куди я тебе послав, а то відшмагаю ще й вирахую за розбитий дзбан.

Їржик був бідний сирота і служив у шинкаря за харчі й за три золотих у рік. Тремтячою рукою він знов націдив у дзбан пива й відчинив до світлиці двері.

— Заходь, заходь, хлопче! — покликав його Петр.— Я нічого лихого тобі не зроблю. Я такий же чоловік, як і ти.

Підбадьорений цими словами, Їржик набрався хоробрості й підійшов до Петра зовсім близько, але в очі йому не дивився. Він весь тремтів, як осиковий листок. Петр почав його розпитувати, звідки він, у кого служить і як йому ведеться. Спершу Їржик заїкався від страху, розповідаючи про своє гірке життя, але потім посмілішав і зовсім забув, що перед ним сам чорт. Петр пожалів хлопця, поспівчував його сирітській долі й звелів підставити шапку. Їржик послухався, і Петр насипав йому повнісіньку шапку дукатів.

— Що мені робити з такою купою грошей? — розгублено запитав Їржик.

— Роби з ними, що хочеш,— відповів Петр.

— Я вже знаю, що зроблю з ними. Трохи дам Кудрновим і Бартошевим пастухам, бо в них немає на зиму ні чобіт, ні теплої одежі, й вони часто плачуть разом зі мною, а решту віднесу панові вчителеві. Коли померла моя мати, він сказав, що взяв би мене до себе і навчив би писати й читати, якби в самого не було стільки дітей. Тепер я віддам йому ці гроші, він навчить мене читати й писати, і я залишуся в нього. Як ви гадаєте, пане чорте, цих грошей вистачить?

— Якщо не вистачить, я дам іще.

Їржик застрибав на radoщах по кімнаті і, вибігши надвір, почав усім показувати гроші. Коли шинкар із шинкаркою та багато інших людей побачили гроші й почули від Їржика, як лагідно з ним розмовляв сам чорт, а також що в нього нема ні вогненного язика, ні рогів, вони набралися сміливості й пішли до Петра і собі просити грошей.

Ночувати Петр залишився у шинку. Тільки-но заснув, чує, хтось схопив його за руку. Прокинувся і впізнав чорта, свого колишнього хазяїна.

— Вставай і біжи до комори,— сказав чорт,— бо шинкар хоче вбити нещасного сироту через гроші.

Петр підхопився і відчинив двері до комори саме в ту мить, коли шинкар збирався увігнати в хлопця ніж. Побачивши перед собою Петра, він заляк і не міг і слова

вимовити зі страху.

— Ах ти, грішнику! — закричав Петр.— Приготуйся, зараз ти підеш зі мною до пекла й будеш варитися там у киплячій олії.

Шинкар звалився непритомний на долівку, і Петр поволік його до кімнати. Прийшовши до тями, шинкар упав перед Петром навколішки й почав благати прощення.

Петр вислухав його, а тоді й каже:

— Віднині ти маєш поводитися з Їржиком, як із рідним сином. Віддай хлопця вчитись і не кривдь його. Якщо ти цього не виконаєш, то попадеш у пекло. Я знаю всі твої думки й миттю опинюся біля тебе, хоч би як далеко ти був.

Шинкар пообіцяв виконати все, що від нього вимагав Петр, і слова свого дотримав: з того дня він невпізнанно змінився, став доброю людиною, а для Їржика — рідним батьком.

Невдовзі чутка про те, що Петр роздає дукати, докотилася до князя, і він звелів парубкові з'явитися до нього. Але Петр іти до князя не забажав, сказав, хай той сам прийде до нього, якщо хоче, а шинкаря запитав, чи добрий чоловік князь.

— Що тобі про нього сказати: він був би не такий уже й поганий, якби не дві дочки від першої дружини; вони бездумно тринькають гроші, і, щоб їм догодити, князь змушений з народу сім шкур дерти, бо сам заліз у великі борги. Друга його дружина теж недавно померла й залишила дочку Ангеліну; це не дівчина, а справжній ангел — вона така мила, така добра, що кожен стрибнув би за нею в вогонь. Її люди зичать тільки добра, а старшим двом — щоб їх чортяка вхопив,— сказав шинкар і раптом затнувся, бо згадав, що сам чорт стоїть перед ним.

— Та ти не бійся, я ж не чорт, я тільки його свояк.

Але шинкар подумав, що це майже одне й те саме.

Приїхав князь і завмер від страху, побачивши бридкого Петра. Однак він поговорив із ним, наче з якимсь знатним паном, і запросив до себе в замок, а потім почав просити в нього грошей. Петр відповів, що дасть йому стільки грошей, скільки той захоче, але за однієї умови: князь повинен віддати за нього свою дочку. Князь на мить задумався, а тоді запитав, котру саме дочку він бажає взяти собі за дружину.

— Першу-ліпшу,— відповів Петр і пообіцяв, що сам прийде до замку.

Князь був хитрий і ні слова не сказав дочкам про те, як роздобув грошей, а коли вони почали питати, що за чудовисько той чортів свояк і чи дав йому грошей, відповів:

— Якщо ви хочете зберегти наше князівство і зробити мене щасливим, одна з вас мусить стати його дружиною, інакше грошей нам не бачити. До того ж, не такий він уже й бридкий, а якби ще й обстриг свої патли та нігті й трохи вмився, то був би навіть гарний. Якщо ми не роздобудемо грошей, військо покине мене, а народ збунтується.

Дві старші княжни розприндилися, надули губи й пихато відповіли:

— Ні, тату, жодна з нас не піде за таке чудовисько. Ми — княжі дочки й не погодимося вийти за нього, якби навіть мала загинути вся твоя країна.

— Що ж мені робити?

— Батьку! Якщо від цього залежить ваше щастя і щастя всього нашого князівства, то я згодна пожертвувати собою,— сказала тихим голосом зблідла Ангеліна.

— Моя ти люба дитино! — мовив князь і, плачучи, поцілував її.

А сестри почали з неї глузувати й колючими словами ранили її серце.

— От коли б це був сам Люцифер, ти стала б княгинею пекла. Але бути його невісткою? Пхе, заради цього не варто й бруднитися.

Ангеліна квапливо вийшла, щоб не чути більше пащекування своїх сестер.

Другого дня вранці прийшов Петр до замку; побачили його старші сестри й зраділи, що не дали своєї згоди на шлюб із ним, а Ангеліна зі страху знепритомніла; коли її привели до тями, вона була така бліда й холодна, як мармур.

Князь відвів її до жениха. Той зразу збагнув, чого дівчина так тремтить і чому вона така бліда, отож заговорив до неї якнайпривітніше:

— Я можу повірити, прекрасна княжно, що не подобаюсь вам, але ви не бійтеся мене, згодом я стану гарнішим і берегтиму вас, як око в лобі.

Ангеліна з радістю слухала його приємний голос, але коли глянула на нього, їй здалося, що перед нею стоїть сама смерть. Помітивши, як вона вся перемінилася на виду, Петр не став довго затримуватися в замку, дав князеві грошей, скільки той попросив, і, домовившись з ним, що за вісім днів буде весілля, заквапився геть. Із замку він подався просто до ліска і там щосили почав гукати чорта. Той, тільки-но почув його клич, миттю з'явився до нього.

— Чого бажаєш, свояче? — запитав він Петра.

— Я бажаю, щоб ти зробив мене таким, яким я був раніше; що з того, що ти допоміг мені стати женихом князівни, коли вона зі страху не могла на мене й очей звести?

— Ходімо зі мною, свояче. За хвилину ти будеш писаний красень.

Петр зраділо вхопився за чорта, і той відніс його за тридев'ять земель до маленької кринички.

— У мийся в цій криничці, й ти станеш ще гарніший, ніж був раніше,— мовив чорт.

Петр стрибнув у криничку й виліз звідти гарний, як місяць уповні.

— Ну, свояче,— сказав він,— я вдячний тобі за гроші, а ще більше за те, що ти зробив із мене такого красеня. Тепер Ангеліна вже напевне полюбить мене.

На radoщах він обхопив чорта за шию, і вони обидва полетіли до великого міста. Петр накупив там собі гарної одежі, карет, коней, найняв слуг і, ніби якийсь принц, повернувся до нареченої.

Було це саме напередодні весілля; наречена снувала по кімнаті, наче тінь, і зі страхом поглядала, чи не їде жених. Сестри теж повисовувалися з вікон, плескали язиками й чекали, коли молодий привезе посаг. Раптом бачать — суне ціла валка возів, за ними люди плавом пливуть, а попереду прекрасна карета їде і в ній сидить гарно вбраний юнак. Коли карета в'їхала на подвір'я, він вискочив із неї й побіг нагору. Ввійшов до світлиці, взяв Ангеліну за руку й попросив пробачення за те, що так довго мучив її й лякав своїм брудним виглядом.

— Але тепер я з іще більшою радістю назву тебе своєю, люба моя Ангелінко, бо

знаю, яка ти добра,— сказав він, цілуючи її.

Про те, що Ангеліні гарний юнак теж сподобався і що тепер вона не відмовила йому в поцілунку, нічого й казати, про це кожен і сам здогадається.

А сестри стояли біля вікна, немов укопані.

Раптом хтось обхопив їх іззаду за стан, вони здригнулись, озирнулися і побачили між собою чорта.

— Не лякайтесь, любі мої наречені, я не якийсь там волоцюга, а князь самого пекла. Хіба я не казав тобі, Петре, що ти будеш моїм свояком? Бачиш, тепер за одну твою я беру собі двох,— сказав князь пекла і щез разом із двома лихими сестрами.

А Петр з Ангеліною зажили в мирі й злагоді. Він був добрим господарем у своєму князівстві, а вона у всьому йому допомагала.